

Oponentův posudek na bakalářskou práci Štěpánky Součkové: Horizonty svaté Kláry.

Štěpánka nazývá svou práci „srovnávací studií“ a lze říci, že toto označení (vymezení) platí pro většinu výkladu, jenž postupně prezentuje tři varianty jednoho námětu (námětového východiska): film V.Jasného *Nápady svaté Kláry* (Záp. Německo, 1980) natočený podle absolventského scénáře Jeleny Mašínové a Pavla Kohouta; Kohoutův stejnojmenný román vypravěčsky i jinak rozpracovávající scénář (Záp. Německo, 1980); autorskou „adaptaci“ (spíš utopizovanou variaci) realizovanou dvojicí začínajících izraelských režisérů – Ari Folman, Ori Sivan. Práce uvádí, že text, jenž se nacházel na samém počátku – scénář Jeleny Mašínové se stal nedostupným.

Systematická Štěpánka si pro svou komparaci vytvořila náležitou platformu tím, že se opakovaně věnuje obdobným aspektům (téma, fabule, syžet, žánr, vyprávěcí a stylové postupy, prostředí, postavy), aby v závěrech dílčích částí shrnula (s maximální stručností) klíčové motivy.

Promyšlenou a systematizovanou „srovnávací studií“, také ale precizně formulovanou, vhodně doplňuje „cesta látky“ a zaznamenání odezvy v Česku či zahraničí. Prezentace tvůrců formou jakýchsi stručných medailonů či slovníkových hesel však podle mého názoru sledovanou problematiku spíše narušuje. Kapitoly mají především informativní hodnotu, podobně jako řada faktických údajů, z nichž některé se v práci opakují, aby se čtenáři četba usnadnila a zřehlednila. Autorské profily, které nutně trpí zjednodušením, bych umístila do Přílohy. Tedy za stěžejní část, v níž se autorka prezentuje tak, jak jsem jí poznala z jejích rozborů, tedy jako někdo, kdo je schopen funkční redukce - většinou na postižení struktury a žánrovou charakteristiku, a kdo je schopen poznané formulovat vyjasňujícím způsobem. Prostě jasné a bystré myšlení se zračí v jasném jazykovém vyjádření. Natolik, že si místy přejeme více zproblematizování, dotknutí se ambivalencí, rozporností, banalizací, nevyužitých možností apod.

Pro téma „nápadů“ se mně autorské kontexty jeví relevantní pokud jde o osobní zkušenost autorů (zejména Kohouta a Jasného) s totalitním režimem, který v rámci umělecké fikce právě ony „nápady“ – nápady iracionální povahy, tedy mimo „řád“ – vyprovokují k akci, k neklidu, k vyšetřování a touze trestat viníka. Smysl by mělo také zkoumání některých naznačených analogií – například pokud jde o snilkovské postavy Kohoutovy (srov. Bílou knihu o kauze Adama Juráčka, 1970). U Jasného filmové verze *Nápadů svaté Kláry* se nabízí srovnání s filmem *Až přijde kocou*.

Rozbor a interpretace televizního filmu Vojtěcha Jasného pojednává o tom, na čem se zakládá „specifická absurdita“, jak se počestvovaly jugoslávské reály (starý Záhřeb) a navozovala atmosféra českého maloměsta, kde se „komunistická strana musí prát o pozornost obyvatel tváří v tvář zázračné předpovědi školačky Kláry, a tedy nevysvětlitelným silám ...“ (s.26)

V souvislosti se satirickou polohou se konstatuje karikатурní pojetí postav a jejich skupinové rozčlenění (Klářini podporovatelé – autoritativní odpůrci), aby se vše jaksí pointovalo opětovným zdůrazněním „nápadů“ a „lásky“.

Pokud jde o prezentaci románu, naznačila Štěpánka složitější narativitu, zvláště uplatnění vnitřních monologů – vskutku monologických - i „využití“ autorského vyprávění k rozvinutému komentování a úvahám esejistického rázu, což je vlastně pro autora příznačné. Dále se zmiňuje doplnění „nápadů“ o motiv „očekávaného příjezdu“ vysoce postaveného úředníka (motiv v podstatě gogolovský), také větší míra konkretizace (Sázava nad Sázavou). Štěpánka se obratně vyhnula podrobnějšímu rozebírání nápaditého románu, kde se autor blýskl také smyslem pro metarománovou hru. Díky tomuto vyhnutí nezabředla do jeho speciální problematiky a udržela proporcionalitu jednotlivých částí práce. Základní ideový záměr autora pak definovala lapidárně pomocí Pavla Kosatika: „Kohout optimisticky říká, že tváří v tvář zavedenému pořádku (například normalizačnímu) stačí jediný člověk, schopný vzdorovat ‚pravidlům hry‘, aby se celá pracně budovaná stavba falešné a podvodné skutečnosti zhroutila – existuje-li totiž někdo, kdo umí například předpovídat budoucnost, je další existence strany, jež rozhoduje o všech a vše ví předem, zbytečná.“ (s.32)

Nejvíce podnětů k analýze a interpretaci poskytl autorce předkládané práce oceňovaný izraelský film, kde se námětový impulz rozvíjí ve zcela odlišném fikčním světě – fantazijním, postapokalyptickém, úpadkovém apod. Zatímco čeští exulanti se formou satirického podobenství (termín práce neobsahuje) vyrovnávali s režimem, který dusil mnohé, zvláště svobodu projevu a tvorby, mladí izraelští filmaři domýšlejí vývojové možnosti zla a rozkladu rozpoznatelné již v současném světě - v prostoru mravně zdevastované metropole, v níž sílí negativní radikalismus a brutalita. Žáci šikanují, mučí spolužačku a zapalují školu, autority se oddávají neřesti. Brutalita a excentričnost jednání podmiňuje též vizuální nadsázku (až apokalyptickou), k čemuž přispívají též mediální obrazy.

Štěpánka všestranně prokazuje (též s pomocí obrázků) nejen podstatné vzdálení izraelských tvůrců těm variantám, které zůstaly tkvět v maloměstském světě minulosti, ale také proměnu danou vizionářskou

povahou samotného filmového projektu, který expresivitou a utopickým děsem jako by odkazoval, byť s uplatněním moderních prostředků, k středověkému vizionářství.

Závěrem: V předkládané bakalářské práci o „nápadech“ svaté Kláry čteme několik žánrových termínů (termínů žánrové povahy): „satirická pohádka“, „satira s nadpřirozenými motivy“, „apokalyptická vize“. Kladu si otázku, zda by bylo funkční a přínosné všechny tři verze nahlížet rovněž z hlediska alegoričnosti (alegorizace, alegorické tradice a sémantiky).

Bakalářskou práci Štěpánky Součkové považuji za podnětnou a důmyslně zpracovanou. Navrhuji známku A.

Doc. Marie Mravcová